

VERENIGINGSSYNAGOGEN OF CHEWRESJOELEN IN ROTTERDAM TUSSEN 1857 EN 1943

DOOR C. REIJNDERS

INLEIDING

Rotterdam behoort met Amsterdam tot de Hollandse steden, waar zich in de 17de eeuw eerst Portugese en later Hoogduitse joden vestigden. De aantallen waren aanvankelijk niet groot en men behielp zich met huissynagogen. Toen er plannen kwamen voor een definitieve openbare Hoogduitse synagoge, stuitte men op de overheidsbepaling die het stichten van een synagoge in de buurt van een christelijke kerk verbood. De parnassiem of bestuurders kozen als bouwplaats de Boompjes, fraai aan de Maas gelegen, maar wel aan de rand van de bebouwde kom. De sjoel telde bij de inwijding in 1725 402 zitplaatsen. Tegen het einde van de 18de eeuw huurde men er in een pakhuis wat ruimte bij. In 1784 werd deze ruimte vergroot en in 1790 werd in een belendend pand een bijsjoel, ook wel de 'Kleine Synagoge' genoemd, ingewijd¹).

Uit de wijkentelling van 1811 is af te leiden dat van de ruim 2.000 joden er twintig procent in de gegoede buurt rond de twee synagogen woonde, vijftig procent in de volksbuurt rond de Schiedamschedijk en vijftien procent in de volksbuurt tussen Delftsche Vaart en Coolvest (nu Coolsingel). De laatste, de Zandstraatbuurt, lag een kwartier lopen van de synagogen verwijderd. De joodse bevolking nam van 2.000 aan het eind van de Franse Tijd toe tot 5.200 in 1870. Op de hoge feestdagen werden er synagogelokalen bijgehuurd. Deze feestdagen, die gevierd worden in de maand Tisjri (september/oktober), betreffen het Israëlitisch Nieuwjaar, de Grote Verzoendag, het Loofhuttenfeest, het Slotfeest en Vreugde der Wet.

Het wonen in andere delen van de stad, de kosten van het lidmaatschap en mogelijk ook meningsverschillen met parnassijns zullen redenen zijn geweest om in de eigen buurt een bidlokaal in te richten. Het stichten van een verenigingssynagoge of chewresjoel werd door de grote gemeente bepaald niet toegejuicht. De ge-